КУПІНЕЦЬ Л.Є.

д-р екон. наук,

Завідувачка відділу економіко-екологічних проблем приморських регіонів

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: lek_larisa@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9251-4014

ТЮТЮННИК Г.О.

к.е.н., н.с.

відділу економіко-екологічних проблем приморських регіонів

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: ecoregnaturres@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4864-6129

СОЦІО-ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЯМИ МІСТ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УРБАНІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Актуальність. В умовах розвитку урбаністичних процесів, актуальним стає питання реалізації управління територіями міст з метою попередження виникнення ризиків та розв'язання економічних, екологічних, соціально-психологічних проблем розвитку урбаністичних процесів з їх впливом на життєдіяльність людини.

Мета та завдання. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні сутності управління формуванням місцевих територій як середовища існування людини та матеріального базису в умовах урбанізаційних процесів як складних соціо-економіко-екологічних систем.

Завдання дослідження: аналіз передумов, позитивних та негативних рис розвитку урбаністичних процесів; характеристика тенденцій та стадій урбаністичних процесів в світі; представлення нового підходу до вивчення міста, що враховує його поліфункціональність та міждисциплінарність; розгляд сучасних трендів та чинників розбудови міст та міських поселень; висвітлення соціально-психологічної сторони розвитку урбаністичних процесів; обґрунтування підходу щодо планування та управління міським землекористуванням на основі нової моделі території міст через формування «атмосфери», як нелінійної системи неминучої взаємодії екосистем, економічних та соціально-психологічних відносин; розроблення принципів управління міськими територіями через соціо-економіко-екологічні складові в контексті сучасних урбаністичних процесів.

Результати. Проаналізовано передумови, тенденції, ризики, шляхи розбудови урбанізації, надано характеристику сучасному стану цього процесу. Обґрунтовано вивчення міського простору в розрізі демографічного, містобудівного, екологічного, соціального, економічного та інформаційного аспектів. Розглянуто чинники розвитку урбаністичних процесів, зокрема демографічні, економічні, екологічні, містобудівно-планувальні, соціально-культурні. Охарактеризовано сучасні тренди розбудови міст та міських поселень. Представлено напрямки попередження ризиків та вирішення економічних, екологічних, соціально-психологічних завдань та проблеми розвитку урбаністичних процесів з їх впливом на життєдіяльність людини та соціо-екологічний розвиток економіки. Обґрунтовано формування нової моделі території міст на базисі нелінійної системи - «атмосфери» із врахуванням соціально-психологічної сторони розвитку урбаністичних процесів.

Висновки. Головна мета сучасного етапу урбаністичних процесів вимагає досліджень та формування нових підходів щодо управління складною системою під назвою «місто» та його територіями. Нова модель потребує урахування соціо-економіко-екологічного потенціалу території, збереження, раціонального використання і відтворення ресурсів на відповідній ділянці. Особливої уваги вимагає урахування соціально-психологічних та різноманітних інших чинників, відповідно до яких розвивається та функціонують міські поселення, що набирають швидких темпів зростання із розвитком урбаністичних процесів. Найбільшої уваги потребують проблеми дотримання екологічних вимог, збереження землекористувань, біорізноманіття та загального стану екосистеми.

Ключові слова: управління територіями, місто, урбанізація, соціо-економіко-екологічний аспект, тренди, брендинг, атмосфера.

KUPINET'S L.Ye.

Dr.Sc. (Economics), Prof.

Head of the Department of Economical and Ecological Research of the Seaside Regions

Institute of Market Problems and Economic and Ecological Research NAS of Ukraine

Frantsuzkyi boulevard, 29, Odessa, Ukraine, 65044

E-mail: lek_larisa@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9251-4014

TIUTIUNNYK H.O.

PhD in economics, Scientific Researcher,

Department of Economical and Ecological Research of the Seaside Regions

Institute of Market Problems and Economic and Ecological Research NAS of Ukraine

Frantsuzkyi boulevard, 29, Odessa, Ukraine, 65044

E-mail: ecoregnaturres@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4864-6129

SOCIO-ECONOMIC AND ECOLOGICAL MANAGEMENT COMPONENTS OF CITY TERRITORIES IN THE CONTEXT OF MODERN URBAN PROCESSES

Topicality. In the context of urban development, the issue of urban management in order to prevent risks and solve economic, environmental, socio-psychological problems of urban development with their impact on human life becomes relevant.

Aim and tasks. The aim of the study is to substantiate the essence of managing the formation of local areas as a human habitat and material base in terms of urbanization processes as complex socio-economic and ecological systems.

Tasks of the study: analysis of the preconditions, positive and negative features of the development of urban processes; characteristics of trends and stages of urban processes in the world; presentation of a new approach to the study of the city, taking into account its multifunctionality and interdisciplinarity; consideration of current trends and factors in the development of cities and urban settlements; coverage of the socio-psychological side of the development of urban processes; substantiation of the approach to planning and management of urban land use on the basis of a new model of urban territory through the formation of "atmosphere" as a nonlinear system of inevitable interaction of ecosystems, economic and socio-psychological relations; development of principles of urban areas management through socio-economic-ecological components in the context of modern urban processes.

Research results. The preconditions, tendencies, risks, ways of development of urbanization are analyzed, the characteristic of a modern condition of this process is given. The study of urban space in terms of demographic, urban, environmental, social, economic and information aspects is substantiated. Factors of development of urban processes, in particular demographic, economic, ecological, town-planning, social and cultural are considered. Modern trends in urban development and urban settlements are described. The directions of risk prevention and solution of economic, ecological, social and psychological problems and problems of development of urban processes with their influence on human life and socio-ecological development of economy are presented. The formation of a new model of the territory of cities on the basis of a nonlinear system - "atmosphere" taking into account the socio-psychological side of the development of urban processes is substantiated.

Conclusion. The main goal of the current stage of urban processes requires research and the formation of new approaches to the management of a complex system called "city" and its territories. The new model requires taking into account the socio-economic and ecological potential of the territory, conservation, rational use and reproduction of resources in the relevant area. Particular attention needs to be taken into account socio-psychological and a variety of other factors, according to which urban settlements are developing and functioning, gaining rapid growth with the development of urban processes. The greatest attention is paid to the problems of compliance with environmental requirements, conservation of land use, biodiversity and the general state of the ecosystem.

Keywords: territory management, city, urbanization, socio-economic-ecological aspect, trends, branding, atmosphere.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

Масова індустріалізація все більш замінює сільські робочі місця машинами та технологіями і відкриває нові міські можливості. Міська різноманітність передбачає більші перспективи розваг, культурного та емоційного задоволення людини. Висока частота основних послуг дозволяє знаходитися в темпі сучасного рівня життя.

Актуальним є завдання оптимізації просторового розвитку, створення комфортних умов проживання, розміщення стійких систем землекористування для виробництва продуктів харчування, формування нового обличчя міст та атмосферного середовища як факторів сучасної урбанізації [3, с.

150]. Відповідно, розвиток життєдіяльності людини повинен відбуватися із системним, екологічно безпечним та раціональним освоєнням територій, що попереджає негативний вплив процесів, які супроводжують існування великих міст. Швидке розширення міст потребує науково-обґрунтованої стратегії управління із врахуванням всіх аспектів процесу урбанізації [4].

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Проблеми розвитку урбанізаційних процесів розглядають у своїх дослідженнях Гукалова І.В., Омельченко Н.В. [5], Войнова Є.І. [6], Засадко В.В. [7], Сергієнко Л.В., Войціцька К.М. [8], Купер В.В. і Юе П. [9], Луїс Унікель С. [10] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Утворення великих мегаполісів призводить як до позитивних змін, так і до несприятливих для соціуму наслідків, таких як дефіцит житла, безробіття, висока вартість проживання, скупчення людей на невеликій території, психологічні проблеми особистості, пов'язані із самотністю та утворенню тенденції проживання людини «соло» (рис.2).

Разом вони створюють синергетичний ефект, притаманний саме міському способу життя людини. Міські агломерації як складні нелінійні системи потребують інших, відмінних від традиційних підходів до управління.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). Мета дослідження полягає в обґрунтуванні сутності нелінійного управління формуванням місцевих територій як середовища існування людини та матеріального базису в умовах урбанізаційних процесів як складних соціо-економіко-екологічних систем.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Сьогодні не існує єдиного визначення поняття «урбанізація», велика кількість тлумачень зумовлюється невизначеністю змісту та уніфікованістю поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Наукове тлумачення поняття «урбанізація»

Автор	Сутність
Гукалова І.В., Омельченко Н. В. [5, с. 104]	Урбанізація – це всебічний процес підвищення значимості міст у житті суспільства, результатом якого є відносне збільшення міського населення і формування ієрархічної системи міських поселень як центрів поширення міських способу, умов життя населення і міської культури у конкретних суспільно-географічних умовах.
Войнова Є.І. [6]	Урбанізація – історичні зміни форм суспільного життя навколо існуючих міст на територіях, що вважаються привабливими внаслідок культурних, історичних, економічних та інших причин.
Засадко В.В. [7, с. 12]	Урбанізація – це світовий історичний процес підвищення ролі міст у житті суспільства, поступове перетворення його в міське за характером праці, способу життя, культури, що пов'язане із розвитком цивілізації, ходом науково-технічного прогресу.
Сергієнко Л.В., Войціцька К.М. [8, с. 210]	Урбанізація – глобальний процес, що характеризується підвищенням ролі міст у розвитку суспільства, який впливає на природне середовище, сільські поселення, розвиток країни, соціально-економічні відносини та спосіб життя людей.
Купер В.В. і Юе П. [9]	Урбанізація – процес міграції людей із сільської місцевості до міст, зазвичай у пошуках кращої роботи та кращого життя. Супутній феномен розвитку індустріальної економіки та сучасного суспільства.
Луїс Унікель С. [10]	Урбанізація – це складний процес, який проявляється через два великі явища: перше і найбільш очевидне з них відповідає зростаючій концентрації міського населення, яка діє за рахунок зростання існуючих міських населених пунктів та виникнення нових місцевостей. міський. Другий, більш важкий для визначення, полягає в еволюції способу життя населення, від традиційно-сільського типу до сучасного-міського.
ООН	Урбанізація – це переміщення людей з сільських територій в міста.
Авторське визначення	Урбанізація – це процес розвитку міст та моделей територій в їх межах, на засадах соціо-еколого-економічних та досвідних зрушень життєдіяльності людини

Джерело: сформовано авторами.

Аналіз свідчить, що основні риси урбанізаційних процесів стосуються змін у способі життя людини, тяготінні до місць прояву її здібностей та використання можливостей. Але велика концентрація людей визначає врахування значної кількості факторів, які сприяють формуванню територій проживання, надають не тільки умови для розвитку соціуму, але й є еколого сумісними з навколишнім середовищем.

Передумовами розвитку урбаністичних процесів є передусім науково-технічний прогрес та індустріалізація, що викликає різку концентрацію населення у містах.

У відсутності актуальних даних перепису (останній відбувся у 2001 р.) неможливо точно встановити чисельність і розподіл населення за містом проживання. Але відповідно до офіційних даних щодо тенденцій міграційних процесів, кількість міських жителів поступово перевищує кількість сільських у більшості областей України (рис.1). На тлі явного скорочення сільського населення збільшується кількість трудових мігрантів із села, переважно молоді, яких спонукає пошук роботи та покращення умов життя.

Рис. 1. Питома вага міського та сільського населення в Україні у загальній чисельності, %
Джерело: складено на основі [1, с. 5]

За даними рис. 1. більшість міського населення припадає на Причорноморський регіон, а сільського на Закарпатський. Темп зменшення чисельності наявного міського населення за 2017-2018 рр. склав 0,38 %, натомість сільського – 0,66 %.

В найближчій перспективі, в світі, близько 1,2 мільярда людей будуть змушені мігрувати в 2050 році через стихійні лиха, викликані зміною клімату. Це один з основних висновків першого звіту Інституту економіки і світу про екологічні загрози. У цих умовах планування всієї людської діяльності стає неможливим [2].

Урбаністичні процеси відбуваються під дією відповідних факторів: природно-кліматичних умов, вартості життя, можливості отримання роботи, безпеки життя, житлових умов, рівня розвитку охорони здоров'я, транспорту, освіти, культури, рекреації, екологічного стану території, розташування по відношенню до більш великих центрів тощо [11].

Урбанізація відноситься до числа найважливіших демографічних трендів, що змінюють людське суспільство і світ в цілому. Урбанізація стала засобом забезпечення виробничих потреб суспільства і це завдяки стрімкому розвитку промислового виробництва. Структура міського простору розвивалася як результат боротьби за найбільш ефективне використання земельного фонду.

Рис. 2. Передумови, позитивні та негативні риси розвитку урбаністичних процесів

Джерело: сформовано авторами на основі [12, 13]

Процеси розвитку міст відбувалися через призму вирішення питань економічного характеру та ринкових відносин, проте зростання міського населення викликало необхідність розгляду відмінності ряду шляхів розвитку відповідного феномену [14, с. 13]. Шляхами розвитку урбанізації є: екстенсивний, інтенсивний та сучасний (рис. 3).

Рис. 3. Тенденції розвитку світових урбаністичних процесів

Джерело: сформовано із використанням [14, с. 13].

На сьогодні, урбаністичні процеси набувають особливого значення в світлі реалізації Цілей сталого розвитку, прийнятих світовою спільнотою, до 2030 року та дотримання принципів інклюзивності [15]. В 2018 році було проведено п'ятдесят першу сесію Комісії з народонаселення і розвитку ООН щодо питань сталого розвитку міст, міграційної рухливості населення і міжнародної міграції [16]. Еволюція урбаністичних процесів характеризується стадійністю, що налічує п'ять сходинок розвитку урбанізму у країнах із різним рівнем економіки (рис. 4).

Рис. 4. Стадії урбаністичних процесів в світі

Джерело: сформовано із використанням [14, с. 13, 15, 16].

Сучасна стадія урбанізму – п'ята, характерна для економічно розвинених країн, натомість, країни, що розвиваються знаходяться між третьою та четвертою стадіями. Однак, і тим, і іншим притаманно на сьогодні розглядати вирішення питань, що виникли як наслідки урбанізації, зокрема екологічної спрямованості.

Місто формується і підлягає управлінню як особливий соціальний простір, а розвиток міста, в свою чергу, є складним історико-культурним, психо-емоційним, еколого-придатним і соціально-економічним феноменом. Специфікою міських досліджень є застосування міждисциплінарного підходу, який поєднує результати різних дисциплін, не пов'язаних одна з одною, у вирішення завдань розвитку міста.

Міждисциплінарний підхід розглядає місто і процеси урбанізації як багатоаспектний процес, який вміщає в себе низку площин: від горизонтальних (сучасна архітектура, дизайн, візуальні образи і відчуття городян, політичний, економічний, екологічний простори), до вертикальних (розвиток процесів в історичній ретроспективі) (рис. 5).

В рамках лос-анджелеської школи міської соціології (Девіс М., Діе М., Фласті С., Соджу Е. і інші) виділяється вісім принципів відмінностей, серед яких фігурує поліцентричне бачення міста, акцент на периферії, а не діловому центрі, увага до соціальних і урядових впливів на розвиток міста.

Одним з підходів в рамках даного напрямку є вивчення міського простору за допомогою SPACE (D): через методи і підходи вивчення суспільства (S-sociology), управління (P-politics), архітектуру (A-architecture), культуру міста (C-culture), економіку міста (E-economics), даних про місто (D-data) [17, с. 19].

Рис. 5. Аспекти розвитку світових урбаністичних процесів

Джерело: сформовано із використанням [17, 18]

В силу цього, складається новий підхід до вивчення міста, що враховує його поліфункціональність, постійні поєднання в ньому економічних, адміністративних і культурних функцій. На нашу думку, необхідним є додавання на початку літери ЕЕ, що наголошує на необхідності вивчення міського простору в контексті екологічних характеристик (E-ecology) та формування моделей території як базису для вражень та досвіду (E-experience). Відмінністю міського простору і процесу урбанізації є закономірність визначена Роджер Р., а саме те, що як і яким чином люди формують міста, в свою чергу, міста створюють людей.

Міста та території міст як складана система потребують досконалого процесу управління, що обумовлено сучасними трендами та соціо-економіко-екологічними чинниками розвитку міських поселень. Місто досліджується за 34 критеріями та їх групами, відповідно до яких відбувається процес управління. Серед груп можна виділити: демографічні, організаційно-правові, економічні, земельно-правові й містобудівельні, інфраструктурні, екологічні, евристичні. Сучасні тренди та чинники управління містом наведені на рис. 6.

Рис. 6. Сучасні тренди та чинники розбудови міст та міських поселень

Джерело: сформовано авторами із використанням [18, 19]

Разом вони формують *брендінг міст та територій*, що представляє уявлення про територію міста, ілюструє його ідею, цінність та дизайн для формування конкурентоздатності на основі визнання унікальних якостей території, підтверджених практикою [19, с. 2]. Однак, цінністю бренду є синергія його унікальних властивостей та особистого сприйняття споживача, що корелюється з уявленням щодо власної індивідуальності та позицій в суспільстві, виражене в *емоційному ефекті від сформованої атмосфери*. Це викликає необхідність розвитку *антропоцентричного* напряму як одного з важливих акцентів щодо формування та управління територіями міст. Основні точки контролю елементів концепції брендінг-управління: ціна, атмосфера, людина, процеси, місце [20, с. 108].

Це свідчить, що досить складний комплекс заходів, які спрямовані на формування іміджу міста для різних груп людей, які мають свої інтереси та потреби. Саме створення бренду міста змінює якість життя, його жителів, залучає інвесторів та інвестиції, активізує туризм, формує доходну частину бюджету міста та робить місто відомим та привабливим.

Створенню бренду міста сприяє вивчення основних чинників управління та визначення спрямованості бренду та стратегії його розвитку, як центру освіти, культури, виробництва, відпочинку, туризму, оздоровлення та лікування, задоволення гастрономічних вимог. Сформований бренд сприяє підвищенню ролі міста в житті, його мешканців, залученню осіб, які зацікавлені у використанні якісних характеристик міста, що формують його унікальність.

Екологічні чинники. Урбанізація, сама по собі, є однією з найважливіших загроз екології. У процесі урбанізації відбувається інверсія ландшафту та біорізноманіття.

Найвні просторові впливи розвитку урбаністичних процесів на ландшафт зводяться до наступного:

- зменшення та фрагментації природних територій існування живих організмів та появи значних бар'єрних ефектів, які перешкоджають руху організмів та екологічному взаємозв'язку¹;

¹ Екологічна зв'язність – це процес, який представляє собою екологічну функціональність ландшафту у вигляді переміщення біорізноманіття у ґрунтовому покриві або перешкоди щодо переміщення живих організмів у їх місцях проживання, внаслідок фрагментації ландшафту [1]. Важливість збереження або підвищення екологічної зв'язності в мегаполісах грає вагомую роль для екологоорієнтованого розвитку землекористування.

- збільшується хімічне, світлове та шумове забруднення;
- втрата або зменшення середовища проживання видів та/або цінних екосистем (природних чи напівприродних);
- зростаюча ізоляція фрагментів ландшафту [21].

Незважаючи на важливість цих впливів, наслідки урбанізації на організми та природні системи ще недостатньо вивчені. Розуміння впливу процесу урбанізації на біорізноманіття є одним із головних пріоритетів збереження функціонування природних систем та послуг, які вони надають і від яких залежить добробут людини [22]. Нормативні документи містять посилені заходи з адаптації до зміни клімату, вирішують конкретні, термінові і важливі питання, такі як планування і управління містобудівною, будівельною і транспортною інфраструктурою, захистом біорізноманіття [23, 24].

Зростаючі потреби міського населення збільшують забруднення всередині та за межами міст. Негативний ефект посилюється відсутністю відповідних заходів та політичних рішень щодо управління територіями міст в Україні. Застосування кращих практик розвитку територій в умовах розвитку урбаністичних процесів вимагає ефективного дослідження для подальшої розробки стратегічних дій та вирішення виникаючих питань.

В містах існує наявна потенційна загроза для природно-кліматичних умов. Це тепловий стрес, видове порушення/зменшення площ зелених зон, стихійні гідрометеорологічні явища, кількісні/якісні проблеми питної води, підтоплення, зміна вітрового режиму, острів тепла, сільський бриз, зниження вологості, хмарність над окремими частинами міста, зростання кількості опадів/туманів, зменшення тривалості залягання стійкого снігового покриву, аномальна спека, екстремальні кліматичні явища. Екологічні чинники, завдяки своєму відчутному впливу на концентрацію населення і виробництва в містах та приміських зонах, стан міського середовища, особливості розселення та поведінки громадян у просторі. Прийнято вважати, що урбанізація веде до знищення природного середовища. Це потребує додавання екологічної складової до світоглядного уявлення розвитку міських територій, а саме *екологоцентричності*. Однак при розумному управлінні цим процесом, містом і високою концентрацією населення із трансформацією штучного середовища в природне можна досягти високоякісного розвитку міських систем.

Демографічні чинники, такі як відтворення населення, міграція, структура і розміщення грають вагомий роль в зміні самих масштабів урбанізації та її якісних особливостей. Різниця динаміки демографічних показників (рівень народжуваності, смертності, розмір сім'ї, розлучення, «старіння» населення) у містах та сільській місцевості призводить до помітної диференціації демографічних процесів у населених пунктах різних розмірів і функціональних типів, всередині систем міст і в межах великих міських агломерацій.

Економічні чинники урбанізації визначають структуру зайнятості, галузевий та територіальний економічний розвиток, концентрацію виробництва. Міста більш функціональні та пропонують кращі бізнес-можливості та прибутки порівняно із сільськими районами.

Не менш важливими чинниками в розвитку урбаністичних процесів визначають *містобудівно-планувальні*, а саме раціональне використання міських територій, а окремо – безперервне та безпечне їх розширення, практичність. Раціональне та розумне використання міських земель, за відсутності великої кількості малоповерхових будівель; територій, які відведені для промислових зон; комунально-складських територій – є одним з ключових заходів щодо ефективного управління міськими землями.

Однією з важливих, у формуванні міського способу життя і повноцінного городянина, є група *соціальних чинників*. У містах існують численні соціальні блага. Приклади включають кращі навчальні заклади, кращий рівень життя, кращу санітарію та житло, кращу охорону здоров'я, кращі засоби відпочинку та краще соціальне життя загалом. З цієї причини все більше людей мігрують до міст, щоб отримати широку різноманітність пільг та соціальних послуг, які недоступні у сільській місцевості. В той же час міський спосіб життя має і негативні прояви, зокрема проблему самотності. Це акцентує увагу на ментальному вимірі вибору міста.

Культурні або соціально-культурні чинники урбаністичних процесів відповідно, пов'язані з формуванням культурного середовища міста, впливом на зміни поведінки, психологічної структури особистості. Все це безпосередньо має вагомий вплив на просторові форми урбаністичного розвитку і створює особливий дух [11]. Місто є зосередженням можливостей щодо поширення продукції, ідей і людських ресурсів між різними типами просторів.

Вирішення економічних завдань в контексті розвитку урбаністичних процесів. Беручи до уваги можливі ризики процесу урбанізації, він характеризується прямим зв'язком із зростанням ВВП. Експерти McKinsey визначають, що базисом урбанізації є економія за рахунок масштабу і підвищення

продуктивності праці. За розрахунками Організації Об'єднаних Націй на кожні 5 % збільшення чисельності міських жителів країни припадає 10%-не зростання економічної активності на душу населення.

Коефіцієнти кореляції між доходом на душу населення та урбанізацією, наприклад, в країнах, що розвиваються, виявляються набагато вищими, ніж у розвинених країнах. Поєднуючи економічний розвиток та зростаюче міське населення, урбанізація часто постає як показник якості життя та розвитку. Так, ВВП Токіо більше, ніж ВВП Іспанії, а ВВП Лондона перевищує ВВП Швеції. На частку 600 міст буде припадати більш ніж 60 % зростання світового ВВП, однак фокус зміститися в сторону країн, що розвиваються і їх зростаючих міських агломерацій.

Здатність залучити людей – це саме те, завдяки чому міста стають успішними. Густонаселені міста дозволяють процвітати економіці шляхом обміну, узгодження і навчання, що не могло б відбуватися настільки ж ефективно в економіці меншого масштабу. Це обґрунтовує взаємозв'язок зростання урбанізації і доходів. Динаміка приросту середньорічного міського населення представлена на рис. 7. [24, 25].

Прикладом є те, що завдяки зростанню рівня доходів значна кількість людей отримують можливість вільно вибирати місце проживання, що не пов'язане з економічними чинниками, і це значно підвищує привабливість міст.

Рис. 7. Швидкість змін в містах в світі, 1990-2020 роки

Джерело: сформовано із використанням [25, с. 33]

Однак, для більшості великих міст і регіональних центрів характерним є процес підвищення інтенсивності містобудівної діяльності, разом з тим, дефіцит придатних для капітального будівництва

територій. Це викликає підвищення вартості міських земель, з одного боку, і їх інвестиційної привабливості, з іншого.

Підвищення продуктивності призводить до економічного зростання та збільшення можливостей зайнятості з доданою вартістю. Це передбачає необхідність розвитку кращої інфраструктури, кращих навчальних закладів, кращих санітарних приміщень, кращих транспортних мереж, створення банківських установ, кращого управління та кращого житла [26]. Коли це відбувається, сільські громади починають переймати міську культуру і зрештою стають міськими центрами, які продовжують зростати, коли все більше людей переїжджає до тих місць у пошуках кращого життя.

Вирішення екологічних завдань в контексті розвитку урбаністичних процесів. Землекористування та ґрунтовий покрив змінюють потоки сонячного та теплового інфрачервоного випромінювання, чутливого та прихованого тепла, рух води та обмін імпульсом між поверхнею суші і атмосферою. Якість ґрунтів може мати важливі локальні, регіональні та глобальні кліматичні наслідки [27]. Розвиток урбаністичних процесів сприяє збільшенню ділянок поверхні сприятливих для поглинання сонячної енергії. Може викликати великі зміщення динаміки потепління в регіональній або місцевій температурі, а також вплинути на формування міського острова тепла, місцевий, регіональний та навіть глобальний клімат. Це вимагає слідування у формуванні стратегії міст на основі *ендогенності*, починаючи з невеликих зон до їх комплексів.

Науковець Лім І.К. досліджуючи чутливість зміни клімату до типів земельної поверхні виявив, що поверхневе (просторове) потепління є найвищим на територіях, які є безплідними, антропогенно розвиненими або вкриті голчасто-лісовою рослинністю. Середня літня температура повітря міських зон значно вище, ніж у приміських зонах. Тоді як поверхнева температура ґрунтового покриву знижується на територіях вкритих листяною лісовою рослинністю, трав'яною та сільськогосподарськими культурами [28]. Альbedo (характеристика дифузійної відбивної здатності поверхні) набагато вище в приміських зонах, ніж у міських зонах. Порівнюючи хмарний покрив над міською територією з областю над приміськими районами, науковцями Крістою А. Кепс, Кетрін Н. Бентсен та Алонсо Рамірес визначено, що хмарний покрив над приміськими районами більше, ніж у міських районах. Приміська територія є більш сприятливою для формування хмар, ніж міська, через більше покриття травами, чагарниками та деревами, які забезпечують випаровування шляхом транспірації. Отже, температура в урбанізованій зоні вища порівняно з температурою в приміських зонах через вищезазначену причину і кількість поверхневого випромінювання. Очевидно, більше автомобілів та кондиціонерів у міській місцевості, вуглекислого газу та озону – дві основні причини парникових газів, які викликають парниковий ефект – накопичуються в атмосфері над міською територією та утворюють захисний щит разом з іншими газами та аерозолями навколо землі. Він поглинає поверхневе випромінювання, а потім випромінює більше до землі та менше в атмосферу в міській місцевості, ніж в приміській зоні. Знову призводить до підвищення температури в міських районах. Це повний цикл, який пояснює, як урбанізація впливає на загальну температуру в міській місцевості [29]. Впливає необхідність щодо інвестування, особливо екологічного, в міську інфраструктуру відповідно рівня урбанізованості територій, її *цільності*.

Збільшення зелених територій та їх *екологічна визначеність* в міських районах може обмежити потепління земельної поверхні, дозволяє захистити її від сонячного випромінювання, зменшуючи поглинуту чисту сонячну радіацію. Відповідно, менше поверхневого тепла буде транспортуватися в атмосферу. Зелені насадження формують температурний і вологісний режим, викликають переміщення повітряних мас, іонізацію повітря. Сприяють насиченню повітря киснем, очищають від шкідливих газів, оживляють колірну гамму міста. Це в свою чергу позитивно впливає на нервову систему людини [30, с. 185].

Вирішення соціально-психологічних завдань в контексті розвитку урбаністичних процесів. Урбанізація впливає на регіональні умови. Міські райони, як правило, викликають більше дощів, але зменшують інфільтрацію води. Обсяг паводків збільшується, як і повені та забруднення. Вплив міських територій на навколишнє середовище не обов'язково є лінійними. Великі міські території не завжди спричиняють негативні екологічні наслідки. Натомість невеликі міські населені пункти можуть завдати значно більший збиток. Ступінь впливу на навколишнє середовище визначає поведінка міського населення, його споживання та спосіб життя, а не лише розмір населеного пункту. Міське середовище є важливим фактором, що визначає якість життя у міських населених пунктах та вплив міської зони на навколишнє середовище. Негативні випадки у сфері здоров'я, наприклад, дитяча смертність, є вищими у містах, які швидко ростуть, ніж у тих, де зростання має повільний темп [31].

Відповідно до умовного різноманіття напрямку урбаністичних процесів економічного, демографічного, просторового, соціального, культурного, технічного, виділяють соціально-психологічні (зміна поведінки, способу життя людей, їх соціально-психологічного обличчя) [32, с. 68].

Виникнення міста трактується Хом'як Н.О. крізь призму соціокультурної перспективи та таких складових як: соціальний світ, матеріальні та духовні умови становлення, існування, розвитку та діяльність людей. Міське середовище, його ландшафтні умови, мешканці, їх взаємодія між собою, якість життя, рівень інформаційного обміну, виробничі процеси, екологічний стан міських населених пунктів, соціальна структура на погляд науковця формує відповідний соціально-психологічний тип особистості [33, с. 152]. Проти виникнення нових можливостей реалізація, покращення якості життя та інших благ в міському житті є ризики, які досі скореговані шляхом механізації, віртуалізації, комерціалізації комунікативних просторів та покращення соціально-психологічного стану (рис. 8).

Адже швидкий та насичений ритм життя в міському середовищі потребує обов'язкового балансування та гармонізації, інакше він призводить до порушення та напруженості психічних процесів та як наслідок погіршення здоров'я людини.

Рис. 8. Соціально-психологічна сторона розвитку урбаністичних процесів

Джерело: сформовано із використанням [31, 32, 33, с. 152]

Зростання темпів наукового та технічного розвитку поглиблюють відчуження людини від природи. На жаль, тривожність давно стала невід'ємним супутником жителя міста. Міські жителі, швидше за все, піддаються впливу контекстних стресових ситуацій, пов'язаних з їх фізичним середовищем, такими як затори руху транспорту, шум, забруднення повітря, насильство, що призводить до дискомфорту та погіршення психологічних станів. Як тільки ресурсів організму і психіки для починає не вистачати, на свободу виринається негатив – безпричинні сплески агресії, фобії, апатія, депресія.

Дослідження тривожних розладів (включаючи посттравматичний стресовий розлад, дистрес, гнів, і параною) виявили більш високі показники у містах порівняно з сільськими населеними пунктами кількох країн Латинської Америки та Азії. Те саме стосувалося психотичних розладів у Китаї та у великих міських населених пунктах Німеччини. У Данії ризик таких розладів був більше ніж удвічі для осіб які провели свої перші п'ятнадцять років у великому місті порівняно із тими, хто виріс у сільській місцевості. Розлади настрою спостерігалися більше серед жителів великих міст Німеччини. Адиктивні розлади

(наприклад, використання масової багатокористувацької рольової гри в Інтернеті [MMORPG]) були в основному серед молодих випускників університетів у міській Франції [34].

Збагачення людиною за рахунок матеріального благополуччя призводить до домінування споживацьких установок у житті, зокрема у ставленні до природи. Це дає можливість розглянути взаємодію людини і природи в містах з іншої сторони, не тільки через її забудову, лише інколи блага та продукти, що можуть бути отримані при використанні її ресурсів, а й як об'єкт отримання емоційних вражень, досвіду, почуття задоволення. Розумне міське середовище може дати жителям відсутню енергію, знизити тривогу і агресію [35, с. 144]. Емоція є потужним визначальним фактором прийняття рішень, і, розглядаючи можливих майбутніх негативних рушіїв урбанізації, психологічні наслідки страху, тривоги та стресу не слід скидати з рахунку.

В однотипному (збідненому) середовищі, з точки зору психологічних досліджень, обґрунтовано, здатність людини розвивати своє мислення тільки наполовину можливостей. Існує припущення, що урбанізація може мати негативний вплив на головний мозок на критичних етапах розвитку людини.

Розвиток міських територій та управління ними, на сьогодні має мету слідуванню Цілям Сталого Розвитку, а саме одинадцятій цілі та сучасними трендами розбудови економіки – інклюзивності. Міська інклюзія являє собою відновлення міських просторів для формування їх доступності щодо екологічних, культурних, соціальних, політичних та освітніх пропозицій та заходів, не визначених раніше. Це досягається шляхом надання людям, яким загрожує соціальне відчуження або бідність повноцінної участі у суспільному житті та відповідного рівня життєдіяльності. Разом з тим, завдяки реальному та стійкому використанню економічних можливостей, що дозволяють мешканцям цих територій активізувати соціально-культурний та психологічний розвиток і ефективно користуватися своїми повноваженнями як громадян. Життєвий простір є основним фактором якості життя та добробуту. Простір відіграє особливу роль, яка набуває людських, технічних, культурних та психологічних вимірів і впливає на організацію поселень, надаючи жителям нові способи його використання та модель поведінки. Повинні бути реалізовані основні міські послуги екологічно адаптованим шляхом та включенням нових зелених територій.

Використовуючи дані супутникового архіву Landsat та Датської системи цивільної реєстрації, було відстежено зелені території в міських населених пунктах близько мільйона датчан і співвіднесене з результатами їх психічного здоров'я. Вченими було встановлено, що громадяни, які виростили з найменшим зеленим простором поблизу, мали на 55 відсотків підвищений ризик розвитку психічних розладів, таких як депресія, тривожність та зловживання наркотиками в наступні роки. Зелений простір захищає від розладів настрою, депресії, невротичної поведінки та стресу. Вплив зелених насаджень також залежить від часу проведення у зелених зонах та їх масштабу. Природні пейзажи швидше активують парасимпатичну нервову систему – систему, яка допомагає заспокоїтись і оговтатися від стресових подій [36].

Вирішення проблеми розвитку урбаністичних процесів та їх впливу на життєдіяльність людини в контексті розвитку сучасних міських трендів. Швидкі темпи урбаністичних процесів спричиняють помітний вплив на умови життя населення в контексті екологічної безпеки, наявності економічних ресурсів, соціально-психологічних наслідків. Це викликає необхідність у вживанні заходів для гарантування соціальної і економічної якості життя мешканців міст та вдосконалення екологічного управління містами. Місто потребує бути цілісним, гармонійним, збалансованим, представляти собою завершений ґештальт.

Виявлені тенденції урбанізації, пов'язані із проблемами здоров'я людини, екології та економічного становища, визначають необхідність формування науково-обґрунтованої політики щодо генерування нових моделей територій міських ландшафтів та їх управління. Умови навколишнього оточуючого середовища призводять до різних нейробіологічних ефектів, що впливають на численні сенсорні та рухові системи, соціальні взаємодії, економічну поведінку та рішення.

Коли передбачається проаналізувати та порівняти набір міст за різними характеристиками, що відображають їх економічний потенціал або якість життя, а також соціальні проблеми, що зазнають в них, загальноприйнятою є нормалізація значення, які приймають змінні в даному місті пропорційно демографічним розмірам міста, представленого його населенням. Однак, слідуючи цій процедурі, наявність явищ агломерації, які є результатом розвитку найрізноманітніших взаємодій між та які нелінійно пов'язані зі змінами, ігноруються.

Території міст як міждисциплінарний об'єкт досліджень, а саме їх розвиток, характеризуються передусім нелінійним розвитком. Найменші зміни такої системи породжують суттєву різницю в отриманих моделях. Для такого розвитку характерно, що хвилинні впливи можуть діяти таким чином, що

перетворюють всю систему. Звичайні лінійні системи змінюються дуже плавно через невеликі зміни. Ця чутливість походить від того, що навіть незначне підвищення температури, швидкості вітру або тиску повітря створює цикли в системі і може в кінцевому підсумку мати великий вплив.

Нові моделі території формують відповідну «атмосферу» міста, яка є нелінійною системою неминучої взаємодії екосистем, економічних та соціально-психологічних відносин. Враховуючи ці взаємодії, можна зробити всебічний аналіз та уникнути уявлення про місто як про окрему територію. Вивчення цих питань має важливе значення для побудови пропозицій щодо планування та управління містом, зокрема міським землекористуванням. Атмосфера характеризується емоційним відгуком, непередбачуваністю, поведінковістю, інформаційністю, координаційністю та сприйняттям її учасниками. Отже, процеси міського та архітектурного будівництва від їх зародження до запуску мають сильну *хаотичну компоненту*, яка змінює традиційний спосіб управління містом.

У процесі дослідження можна визначитися, що управління міськими територіями через соціо-економіко-екологічні складові в контексті сучасних урбаністичних процесів потребує вимагає приведення низки принципів [37, с. 10; 38, с. 3; 39; 40, с. 8]. Принципи управління міськими територіями в умовах сучасних трендів розвитку міст повинні базуватися на:

- антропоєкологоцентричності: доречність, планування та послідовність у формування території, що задовольняють соціо-еколого-економічні та емоційні потреби людини і вимоги щодо оточуючого середовищу (СЕЕЕ);

- ендегенності: стратегії розвитку міст та інструменти міського планування і фінансування слід розглядати як орієнтири обґрунтовування конкретної місцевої ситуації через формування та слідування за розвитком «атмосфери». Це забезпечить ендегенну міську трансформацію від кварталів до ширших функціональних зон.

- хаос-експерименті: планування міських територій, а саме «атмосфери» характеризується мінливістю та індивідуальністю сприйняття її людиною. Це потребує використання хаос-експерименту, як нелінійного підходу щодо формування, споглядання, удосконалення та утримання функціонування атмосфери міської території як продуктивної системи;

- щільності: згідно з яким екологічні інвестиції в міську інфраструктуру слід здійснювати відповідно до рівня урбанізованості територій. Спочатку в "щільно забудованій зоні", потім в "урбанізованій зоні" і, нарешті, в незабудованих районах;

- екологічної визначеності: визначеності екологічних міських зон, раціональному використанні природних ресурсів та застосуванні та подальшого розвитку ідеології охорони навколишнього середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Управління містами та їх територіями в рамках розбудови та удосконалення екологоорієнтованого напрямку розвитку економіки і прискорення урбаністичних процесів вимагає досліджень та формування нових підходів. Таким підходом є створення нової моделі території із урахування соціо-економіко-екологічного та соціально-психологічного потенціалу території та її користувачів. Формування нової моделі передбачає створення «атмосфери» як точки сили розвитку, функціонування та управління територіями міст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чисельність наявного населення України. Державна служба статистики України, 2018. – 83 с.
2. Una nueva economía contra las migraciones por cambios ambientales. El pais economía. URL: https://cincodias.elpais.com/cincodias/2020/12/15/economia/1608049217_517992.amp.html [in Spanish].
3. Антонюк В.С. Теоретичні основи процесу урбанізації та його впливу на регіональний ринок житла / В.С. Антонюк, В.В. Погонін // Соціально-економічні та правові дослідження – 2015. – Том 1. – №2(2). – С. 144-151.
4. Construir ciudades más verdes: nueve beneficios de los árboles urbanos. (2016). Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura. URL: <http://www.fao.org/zhc/detail-events/es/c/455658/>.
5. Гукалова І.В. Категорія "урбанізація" у понятійній площині соціальної географії та інших наук [Електронний ресурс] / І.В. Гукалова, Н.В. Омельченко // Вісник Одеського національного університету. Серія : Географічні та геологічні науки. 2015 – Т.20 – Вип. 2. – С. 96-108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_geo_2015_20_2_9.

6. Войнова Є.І. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / Колектив авторів; за редакцією С.О. Якубовського, Ю.О. Ніколаєва. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова». 2015. – 305 с.
7. Засадко В.В. Роль урбанізації в контексті економічної безпеки та глобалізації: теоретичний зріз [Електронний ресурс] / В.В. Засадко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2015. – Вип. 11. – С. 12-15. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_11_5.
8. Сергієнко Л.В. Сутність, особливості та стадії розвитку урбанізації / Л.В. Сергієнко, К.М. Войцицька // Економіка управління та адміністрування № 4(90). 2019. – Режим доступу: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/193104>.
9. Cooper, W.W. and Yue, P. (2008), "Rapid Urbanization and Its Problems", Cooper, W.W. and Yue, P. (Ed.) Challenges of the Muslim World (International Symposia in Economic Theory and Econometrics, Vol. 19), Emerald Group Publishing Limited, Bingley, pp. 161-171. [https://doi.org/10.1016/S1571-0386\(07\)00016-6](https://doi.org/10.1016/S1571-0386(07)00016-6)
10. Luis Unikel S. (1968). El proceso de urbanización en México distribución y crecimiento de la población urbana. Estudios demográficos y urbanos, ISSN-e 0186-7210, Vol. 2, N° 2, (Ejemplar dedicado a: 5, enero-abril), págs. 139-182
11. Причини низької урбанізації. Урбанізація і її наслідки [Електронний ресурс]. 2019. – Режим доступу: <https://shadowgold.ru/bankovskie-karty/prichiny-nizkoi-urbanizacii-urbanizaciya-i-ee-posledstviya.html>.
12. Що таке урбаністика? Коротка історія і шість визначень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/articles/shcho-take-urbanistyka-korotka-istoriia-i-shist-vyznachenn>.
13. Мержвинська А.М. Креативна економіка: особливості та тенденції розвитку. Молодий вчений. 2019. – № 2. – С. 637-640. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-134>
14. Al-Fahad A.Z. (2016). Concepts of development of urban areas in developing countries. Vestnik Universiteta. (11). pp.12-17.
15. United Nations. 2015. A/RES/70/1 – Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: www.sustainabledevelopment.un.org.
16. Sustainable cities, human mobility and international migration. Fifty-first session of the Commission on Population and Development New York, 9-13 April 2018. URL: <http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/sessions/2018/index.shtml> (last accessed: 21.07.2020).
17. Попова Н.А. та ін. Історична урбаністика: теорія і практика // Під ред .: Попової Н.А., Пономарьової М.А. ; Південний університет, 2014. – 320 с.
18. 3 urban planning trends that are changing how our cities will look in the future. URL: <https://www.bdcnetwork.com/blog/3-urban-planning-trends-are-changing-how-our-cities-will-look-future>
19. Галагурич В.В. (2016). Брендинг як інструмент економічного розвитку території. Young Scientist. № 11 (38). с. 559-562.
20. Юрчак Е.В. Сучасний стан розвитку концепцій бренда та брендинга в ресторанному господарстві / Е.В. Юрчак // Young Scientist. – № 10 (25). – Ч. 2. – 2015. – С. 105-112.
21. Rojas, Carolina & De la Barrera, Francisco & Aránguiz, Tamara & Munizaga, Juan & Pino, Joan. (2017). Efectos de la urbanización sobre la conectividad ecológica de paisajes metropolitanos. vol.26. 155-182.
22. Daniel Sol Rueda, Bernat Claramunt López, Joan Pino Vilalta, Corina Basnou (2020). Urbanización y biodiversidad. Cambio Global. URL: <http://www.creaf.cat/es/cambio-global/urbanizacion-y-biodiversidad>.
23. 2050 long-term strategy. URL: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en
24. Булишева Д.В. Екологізація економічних відносин у системі рекреаційного землекористування міських агломерацій: теорія та практика: монографія / Д.В. Булишева, Н.М. Андреева ; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса : ІПРЕДД НАНУ, 2018. – 246 с.
25. Дайхманн У. Міста з високою щільністю населення є ключем до перетворення економічної географії [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <https://www.vsemirnyjbank.org> (last accessed: 23.07.2020).

26. Єрмакова О. А. та ін.; Стратегування інноваційного розвитку регіонів України на засадах глокалізації. /Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України/. Одеса : ІПРЕД НАНУ, – 2019. – 387 с. (22,49 ум. друк. арк.). 300 прим. ISBN 978-966-02-9144-7.
27. Wei Cao, Lin Huang, Lulu Liu, Jun Zhai & Dan Wu (2019). Overestimating Impacts of Urbanization on Regional Temperatures in Developing Megacity: Beijing as an Example. Volume 2019. Article ID 3985715. 15 pages. URL: <https://doi.org/10.1155/2019/3985715> (last accessed: 30.07.2020).
28. Lim, Y.K., Cai, M., Kalnay, E. & Zhou, L. (2005). Observational evidence of sensitivity of surface climate changes to land types and urbanization. *Geophysical Research Letters*, 32, 22, pp. 117-137.
29. Krista A. Capps, Catherine N. Bentsen & Alonso Ramírez. (2016). Poverty, urbanization, and environmental degradation: urban streams in the developing world. *Freshwater Science*. 35(1), pp. 429-435.
30. Рябов О.Р. Зелені мікрозони в урбанізованому середовищі / О.Р. Рябов // Відомості КДАБУ. – 2016. – № 4 (38). – С. 185-191
31. Urbanización: una fuerza ambiental a tener en cuenta (2020). Noticias de la construcción, urbanismo e inmobiliario. URL: <https://www.inmoley.com/NOTICIAS/2012345/2020-1-inmobiliario-urbanismo-vivienda/02-20-inmobiliario-010-20.html>.
32. Коваленко А.О. (2017). Урбанізація і стратегічне планування сталого розвитку міст. *Економіка регіонів. Економічний вісник*, – №4. – С. 67-77.
33. Хом'як Н.О. Буття людини в ландшафтах сучасного міста / Хом'як Н.О. // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2016. – № 66. – С. 150-157.
34. Oliver Gruebner, Michael A. Rapp, Mazda Adli, Ulrike Kluge, Sandro Galea, Andreas Heinz. (2017). Cities and Mental Health *Dtsch Arztebl* 114(8): 121-127. doi: 10.3238/arztebl.2017.0121
35. Вернік О.Л. Природа як цінність: динаміка місця природи в системі цінностей європейського суспільства різних історичних епох / О.Л. Вернік // Психологія екологічної свідомості: розділ хрестоматії «Екологічна психологія»; за ред. Ю.М. Швалба. К., 2018. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, – С. 140-152. – 224 с.
36. Engemann, K. et al. (2019). Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116 (11) 5188.
37. Carlo Pisano (2020). Strategies for Post-COVID Cities: An Insight to Paris En Commun and Milano 2020. *Sustainability*, 12, 5883; doi:10.3390/su12155883
38. Katarzyna Mazur-Belzyt. (2020). A City Game: Guidelines and Recommendations for Contemporary Urban Policy. WMCAUS 2020. IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering 960 042014 IOP Publishing doi:10.1088/1757-899X/960/4/042014
39. Pleshkanovska A.M. (2020). Assessing the level of greening in a major city: subjective and objective evaluation on the example of the city of Kyi. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, Volume 48, Issue 48, Pages 155-164, eISSN 2083-8298, DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2020-0019>.
40. The new Leipzig charter. The transformative power of cities for the common good. (2020). 13 p. URL: ec.europa.eu.

REFERENCES

1. Chysel'nist' nayavnoho naselennia Ukrainy [The current population of Ukraine] (2018). *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy - State Statistic Retrieved from Service of Ukraine*. 83 p. [in Ukrainian].
2. Una nueva economía contra las migraciones por cambios ambientales. El pais economía. URL: https://cincodias.elpais.com/cincodias/2020/12/15/economia/1608049217_517992.amp.html [in Spanish].
3. Antoniuk V.S. & Pohonin V.V. (2015). Teoretychni osnovy protsesu urbanizatsii ta yoho vplyvu na rehional'ny rynek zhytia [Theoretical foundations of the process of urbanization and its impact on the regional housing market]. *Sotsial'no-ekonomichni ta pravovi doslidzhennia - Socio-economic and legal research*. 1, 2(2). (pp. 144-151). [in Ukrainian].
4. Construir ciudades más verdes: nueve beneficios de los árboles urbanos. (2016). Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura. Retrieved from: <http://www.fao.org/zhc/detail-events/es/c/455658/> [in Spanish].

5. Hukalova I.V. & Omel'chenko N.V. (2015). Katehoriia "urbanizatsiia" u ponyatiny ploshchyni sotsial'noyi heohrafiyi ta inshykh nauk [Category "urbanization" in the conceptual plane of social geography and other sciences] // *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya : Heohrafichni ta heolohichni nauky - Bulletin of Odessa National University. Series: Geographical and geological sciences.* 20, 2. (pp. 96-108). *nbuv.gov.ua* Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_geo_2015_20_2_9. [in Ukrainian].
6. Voynova YE.I. (2015). Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: navchal'ny posibnyk [*International economic relations: a textbook*]; za redaktsiyeyu S.O. Yakubovs'koho, YU.O. Nikolayeva. Odesa: «Odes'ky natsional'ny universytet imeni I.I. Mechnykova». 305 p. [in Ukrainian].
7. Zasadko V.V. Rol' urbanizatsii v konteksti ekonomichnoi bezpeky ta hlobalizatsii: teoretychny zriz [The role of urbanization in the context of economic security and globalization: a theoretical section] // *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : Ekonomika i menedzhment - Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management.* 2015. Vyp. 11. S. 12-15. *nbuv.gov.ua* Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_11_5 [in Ukrainian].
8. Serhiienko L.V. & Voytsits'ka K.M. (2019). Sutnist', osoblyvosti ta stadii rozvytku urbanizatsii [The essence, features and stages of urbanization.]. *Ekonomika upravlinnia ta administruvannia - Economics of Management and Administration.* 4(90). *ema.ztu.edu.ua* Retrieved from: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/193104> [in Ukrainian].
9. Cooper, W.W. & Yue, P. (2008), "Rapid Urbanization and Its Problems", Cooper, W.W. and Yue, P. (Ed.) *Challenges of the Muslim World (International Symposia in Economic Theory and Econometrics, 19)*, Emerald Group Publishing Limited, Bingley, (pp. 161-171). [https://doi.org/10.1016/S1571-0386\(07\)00016-6](https://doi.org/10.1016/S1571-0386(07)00016-6) [in English].
10. Luis Unikel S. (1968). El proceso de urbanización en México distribución y crecimiento de la población urbana. *Estudios demográficos y urbanos*, ISSN-e 0186-7210, 2, 2, (págs. 139-182) [in Spanish].
11. Prychyny nyz'koi urbanizatsii. Urbanizatsiia i ii naslidky [*Causes of low urbanization. Urbanization and its consequences*]. (2019). *shadowgold.ru* Retrieved from: <https://shadowgold.ru/bankovskie-karty/prichiny-nizkoi-urbanizatsii-urbanizatsiya-i-ee-posledstviya.html>. [in Ukrainian].
12. Shcho take urbanistyka? Korotka istoriia i shist' vyznachen' [*What is urban planning? A short story and six definitions*]. *mistosite.org.ua* Retrieved from: <https://mistosite.org.ua/articles/shcho-take-urbanistyka-korotka-istoriia-i-shist-vyznachen>. [in Ukrainian].
13. Merzhvyns'ka A.M. Kreatyvna ekonomika: osoblyvosti ta tendentsiyi rozvytku [Creative economy: features and development trends]. *Molodyi vchenyi - A young scientist.* 2019. 2. (pp. 637-640). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-134> [in Ukrainian].
14. Al-Fahad A.Z. (2016). Concepts of development of urban areas in developing countries. *Vestnik Universiteta.* 11. (pp.12-17). [in English].
15. United Nations. 2015. A/RES/70/1 – Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *sustainabledevelopment.un.org* Retrieved from: www.sustainabledevelopment.un.org. [in English].
16. Sustainable cities, human mobility and international migration. Fifty-first session of the Commission on Population and Development New York. *www.un.org* Retrieved from: <http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/sessions/2018/index.shtml> [in English].
17. Popova N.A., Ponomar'ova M.A., Malykhin K.H., Smahina S.M., Shtompel' L.A., Halych ZH.V., Yermashov KH.YU., Yermyshyna A.V. & Aver'yanov A.V. (2014). Istorychna urbanistyka: teoriia i praktyka [*Historical urbanism: theory and practice*] // Pid red .: Popovoi N.A., Ponomar'ovoi M.A .; Pivdenny universytet. 320 p. [in Ukrainian].
18. 3 urban planning trends that are changing how our cities will look in the future. *www.bdcnetwork.com* Retrieved from: <https://www.bdcnetwork.com/blog/3-urban-planning-trends-are-changing-how-our-cities-will-look-future> [in English].
19. Halahurych V.V. (2016). Brendynh yak instrument ekonomichnoho rozvytku terytorii [Branding as a tool for economic development of the territory]. *Young Scientist.* 11 (38). (pp. 559-562). [in Ukrainian].

20. Yurchak E.V. (2015). Suchasny stan rozvytku kontseptsii brenda ta brendinha v restorannomu hospodarstvi [The current state of development of brand concepts and branding in the restaurant industry]. *Young Scientist*. 10 (25), 2. (pp. 105-112). [in Ukrainian].
21. Rojas, Carolina, De la Barrera, Francisco, Aránguiz, Tamara, Munizaga, Juan & Pino, Joan. (2017). Efectos de la urbanización sobre la conectividad ecológica de paisajes metropolitanos. 26. (pp. 155-182). [in Spanish].
22. Daniel Sol Rueda, Bernat Claramunt López, Joan Pino Vilalta & Corina Basnou (2020). Urbanización y biodiversidad. Cambio Global. Retrieved from: <http://www.creaf.cat/es/cambio-global/urbanizacion-y-biodiversidad>. [in Spanish].
23. 2050 long-term strategy. *ec.europa.eu* Retrieved from: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en [in English].
24. Bulysheva D.V. & Andryeyeva N.M. (2018). Ekologizatsiia ekonomichnykh vidnosyn u systemi rekreatsinyho zemlekorystuvannia mis'kykh ahlomeratsiy: teoriia ta praktyka [*Ecologization of economic relations in the system of recreational land use of urban agglomerations: theory and practice: monograph*]; NAN Ukrainy, In-t probl. rynku ta ekon.-ekol. doslidzh. Odesa : IPREDD NANU, 246 s. [in Ukrainian].
25. Daykhmann U. (2017). Mista z vysokoioi shchil'nistiu naselennia ye kliuchem do peretvorennia ekonomichnoi heohrafii [*High-density cities are the key to transforming economic geography*]. www.vsemirnyjbank.org Retrieved from: <https://www.vsemirnyjbank.org>. [in Ukrainian].
26. Yermakova O. A. & in.; Stratehuvannia innovatsiynoho rozvytku rehioniv Ukrainy na zasadakh hlokalizatsii [*Strategy of innovative development of regions of Ukraine on the basis of glocalization*]. /Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekologichnykh doslidzhen' NAN Ukrainy/. Odesa : IPREDD NANU, 2019. 387 s. ISBN 978-966-02-9144-7. [in Ukrainian].
27. Wei Cao, Lin Huang, Lulu Liu, Jun Zhai & Dan Wu (2019). Overestimating Impacts of Urbanization on Regional Temperatures in Developing Megacity: Beijing as an Example. Volume 2019. Article ID 3985715. 15 pages. *doi.org* Retrieved from: <https://doi.org/10.1155/2019/3985715>. [in English].
28. Lim, Y.K., Cai, M., Kalnay, E. & Zhou, L. (2005). "Observational evidence of sensitivity of surface climate changes to land types and urbanization," *Geophysical Research Letters*, 32, 22, (pp. 117-137). [in English].
29. Krista A. Capps, Catherine N. Bentsen & Alonso Ramírez. (2016). Poverty, urbanization, and environmental degradation: urban streams in the developing world. *Freshwater Science*. 35(1) (pp. 429-435). [in English].
30. Riabov O.R. (2016). Zeleni mikrozony v urbanizovanomu seredovyschi [Green microzones in an urban environment]. *Vidomosti KDABU - KDABU information*, 4(38). (pp. 185-191) [in Ukrainian].
31. Urbanización: una fuerza ambiental a tener en cuenta (2020). Noticias de la construcción, urbanismo e inmobiliario. www.inmoley.com Retrieved from: <https://www.inmoley.com/NOTICIAS/2012345/2020-1-inmobiliario-urbanismo-vivienda/02-20-inmobiliario-010-20.html>. [in Spanish].
32. Kovalenko A.O. (2017). Urbanizatsiia i stratehichne planuvannia staloho rozvytku mist. *Ekonomika rehioniv* [Urbanization and strategic planning for sustainable urban development]. *Ekonomichny visnyk - Economic Bulletin*, 4. (pp. 67-77). [in Ukrainian].
33. Khom"yak N.O. (2016). Buttia liudyny v landshaftakh suchasnoho mista [Human existence in the landscapes of the modern city]. *Humanitarny visnyk ZDIA - Humanitarian Bulletin ZDIA*. 66. (pp. 150-157). [in Ukrainian].
34. Oliver Gruebner, Michael A. Rapp, Mazda Adli, Ulrike Kluge, Sandro Galea & Andreas Heinz. (2017). Cities and Mental Health *Dtsch Arztebl* 114(8). (pp. 121-127). doi: 10.3238/arztebl.2017.0121 [in English].
35. Vernik O.L. (2018). Pryroda yak tsinnist': dynamika mistsia pryrody v systemi tsinnostei yevropeys'koho suspil'stva riznykh istorychnykh epokh. *Psykhologhiia ekolohichnoii svidomosti: rozdil khrestomatii «Ekolohichna psykhologhiia»* [*Nature as a value: the dynamics of the place of nature in the value system of European society of different historical epochs. Psychology of ecological consciousness: section of the textbook "Ecological psychology"*] / za red. YU.M. Shvalba. K.: Instytut psykhologhii imeni H.S. Kostyuka NAPN Ukrainy, (pp. 140-152). 224 p. [in Ukrainian].

36. Engemann, K. et al. (2019). Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116 (11) 5188. [in English].
37. Carlo Pisano (2020). Strategies for Post-COVID Cities: An Insight to Paris En Commun and Milano 2020. *Sustainability*, 12, 5883; doi:10.3390/su12155883. [in English].
38. Katarzyna Mazur-Belzyt. (2020). A City Game: Guidelines and Recommendations for Contemporary Urban Policy. WMCAUS 2020. IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering 960 042014 IOP Publishing doi:10.1088/1757-899X/960/4/042014 [in English].
39. Pleshkanovska A.M. (2020). Assessing the level of greening in a major city: subjective and objective evaluation on the example of the city of Kyi. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 48, 48, (pp. 155-164), eISSN 2083-8298, DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2020-0019>. [in English].
40. The new Leipzig charter. The transformative power of cities for the common good. (2020). 13 p. Retrieved from: ec.europa.eu. [in English].